

ՀՈՒՇ

Հովին. Թումանյանի
ոյայծառ հիշատակին

Անուշն է լալիս մշուշում,
Փախչում է Սաքոն դիվահար,
Զորերում Դեբեղն է խշում,
Արեր՝ բարձրացած վահան:

Ու հեռո՞ւ, հեռո՞ւ օրերից
(Մանկությո՞ւն, լուսե՞ մանկություն...)
Այնքան քաղցր կովում են էլի
Շունն ու կատուն...

1929

ՀՈՎՀ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆԻ ՄԱՀՎԱՆ ԱՌԹԻՎ

Վաղուց լոել էր քո քնարը,
Շրջում էիր դու համր ու անկյանք,
Որպես քնարի կտրած լարը,
Որպես քնարի անշունչ պատյան:

Շրջում էիր դու, ծերուկ պոետ,
Աշունված երգով, մազերով արժաթ,
Միայն առօրյան դեմքըդ շոյեց,
Ու ոչ մի երազ ետ չգարձավ:

Անցան և անդարձ... ու երբ բացվեց
Նոր կյանքի որոտան առավոտը,
Դողում էր երգդ ծվեն-ծվեն,
Ինչպես դողում է մահապարտը:

Անցար և անդարձ... մի անուն էլ,
Նայում եմ սառն, ասես անվիշտ.
— Բանաստեղծները մահանում են,
Իսկ երգը, երգը, երգը կա' միշտ...

1930

ԱՆՁԿՈՒԹՅՈՒՆ

Սիրելի
Ավ. Իսահակյանին

Երազ տեսա ես.—
Նստել եմ էսպես
Ականջըս ձենի,
Մաքով խռնված,
Ու ներս մտար դու
Զվարթ, ժպտերես,
Ոստա Կարոյի
Ականջից բռնած...

1930

ԱՆՎԵՐՆԱԳԻՐ

Սուրենին

Այդ լուսի՞նն է խշում
Հնօրյա այգում.
Օ՛, նա փշուր-փշուր
Թափկեց իմ հոգում:

Մայր արագիլը մեռավ,
Մեռա'վ իր քնում,
Զազը մենակ մնաց,
Ու էլ չի քնում:

Թեթև լինի մագիլըդ
Սրտիս վրա,—
...Մենակ է արագիլը,
Կմեռնի՝ նա...

1930

ՄԱՀ

Շիրմիս պլա բուսած
Զվարթ վարդենի՛,
Ալստեղ հանգլի գուաանն
Անափ արտերի՛:

Դաշտերում հով ու հե,
Կիշնի իրիկո՛ւնն էլ,
Կիշնի թախիծը սկ
Հուշ դարձած հոգում իմ:

Ու հողի տակ պառկած՝
Կզգամ աճելը քո,
Կզգամ անձրելը թաց,
Կզգամ մշուշը դոլ:

Եվ ուշ մի իրիկուն
Կըգա վերջին սերըս,
Ու կնայի խոկուն՝
Ուսին իր հյուսերը:

Կնայի քեզ հուսատ,
Զվա՛րթ վարդենի.
— Գուսա՞ն, պայծա՞ռ գուսան,
Արտերի՛, արտերի՛...

ՄԱՀԱԶԱՆԴ

Այդ նա' է դաշտերի վրա,
Հովհաներում այս և այն ճամփիի.
— Ընդունիր մահըդ արհավրած,
Ընդունիր հանգիստ:

Մաղիկները պսակ կդառնան,
Ուղիները՝ խաչված ձեռքդ,
Ու կերգե պատարագ թաղման
Սուլիչների համերգը:

Մեռնո՞ղ սեր վերջին հողվորի,
Կծնեն նոր սերեր խնդուն,
Փշե պսակո՞վ արևորվիր,
Փշե պսակավոր իմ դու:

Գիշերը կիսկե սև վրան,
Լեռների վրա և այն ճամփի...
— Ընդունի՛ր մահըդ արհավրած,
Ընդունիր հանգիստ...

1927

ԽՈՀ

Աշուն է դեղնապայծառ, ոսկեման ու ոսկեքող,
Աշուն է այգիներում, փողոցում և իմ սրտում,
Աշունը մի դեղնաթերթ ու արտում գիրք է թերթում,
Աշունը խշխշում է իմ սրտում վառ ու երգող,
Աշուն իմ դեղնապայծառ, ոսկեման ու ոսկեքող...

Ահա նա թոթափում է բաշերն իր վառ ու ոսկե,—
Տեսնո՞ւմ ես, մեծացել եմ, ու հասել են բերքերն իմ,
Ու խորքից է խշխշում բնթացքը իմ երգերի,
Էլ չկա լաց ու երդում, էլ չկան զեղոնն խոսքեր,—
Ահա նա թոթափում է բաշերն իր վառ ու ոսկե...

Ողջո՞ւյն քեզ, հասած մրգի, հասկերի՝ իմաստություն,
Շուտ եկար, շտապ եկար, բայց եկար անվերադարձ.
Հուշ բերիր ու մշուշներ ու արև մի ոսկեթաս,
Բերիր բորբ բերքերը քո, վեճությո՞ւն ու խոհ արթուն...
Ողջո՞ւյն քեզ, հասած մրգի, հասկերի՝ իմաստություն...

1927

ՄՏԵՐԻՄ ԽՈՍՔԵՐ

Ժպտում է այսօր քարը, հովը,
Գարունդ է շնչում ամեն ինչում,
Ինձ գուրգուրում է քնքուշ շողագ,
Ու քո անունն եմ մեղմ շշնչում:

Խաղաղություն քեզ, հայրենի՛ տուն,
Հայրենի՛ երկիր, հայրենի՛ սեր,
Ահա ևս քո դեմ՝ սա՛ռն մի գիտուն,
Ե՛վ իմաստուն, և՛ մտասենու:

Այսպես, մի՛շտ այսպիս... օրորոցում
Միլիոն մանուկներ, միլիոն ծաղիկ,
Շուրթեր բորբոքված ժպտի բոցով,
Նայվածքներ պայծառ ու անթախիծ...

Այսպես, մի՛շտ այսպես:—Եվ դո՛ւ, պոե՛տ,
Մե՛ծ հայրենիքի քաղաքացի՛,
Ել բավական է շողեր ջոյես,
Միրես անձրեներ կամ ակացի:

Միրի՛ր այն հովը, որի վրա
Կանգնել ես, ու նա չի տրտնջում,
Միրի՛ր արել, եղբը նրա,
Գալի՛քը փնտրիր ամեն ինչում:

Եղիր արթո՛ւն դու, եղիր գիտո՛ւն,
Ու պայծառ եղի՛ր, եղի՛ր լուսե.
— Խաղաղություն քեզ, հայրենի՛ տուն,
Հայրենի՛ երկիր, հայրենի սեր...

ԲՐՈՆՁԵ ԼՈՒՍԻՆ

Ես հավատում եմ այս առավոտին
Ու մեն մի, մեն մի տրոփին նրա,
Որքան էլ սիրտս թախի՛ծը ուտի,
Քարե՛ր ծանրանան ուսերիս վրա:

Ես հավատում եմ այս առավոտին
Ու նրա համար դեռ ապրում եմ, կամ,
Քայլում եմ, մեշքիս ալ կարմիր գոտի,
Ուղիներով այս և՛ նոր, և՛ երկար:

Ողջո՞ւյն, օ, ողջո՞ւյն ծիլերին այս նոր,
Ողջո՞ւն քեզ, երկի՛ր, հույզերիդ լուսին.
Ողջունում եմ քեզ խնդությամբ բոսոր
Հզոր ու անմար, օ՛, բրոնզե լուսին:

Որքան էլ սրտումս ժանտաթերթ վարդեր,
Որքան էլ երփերս ցավով դժգունեն,
Ողջո՞ւյն, նո՞ր ծիլեր, արգավանդ արտե՛ր,
Կանաչ գաշտերի կարմի՛ր նժույգներ...

1927

ՄԵՌՆՈՂ ԶԱՆԳԵՐ

Հի՞ն ժամերի զանգեր,
Հի՞ն ժամերի զանգեր՝
Հովտում ու գյուղերում
Ու հյուղերի վրա.
Օ՛, հիսուայան մըափ
Մռայլ ու ժանգակեր,
Հի՞ն ժամերի զանգեր
Քաղաքների վրա:
Հի՞ն ժամերի զանգեր,
Որ հնշել եք մի օր
Օրորոցիս վրա,
Օրպես դաժան օրո՞ր.
Թունավորել կյանքը
Ու բուրել խունկ ու մահ,—
Հի՞ն ժամերի զանգեր,
Որ հիշում եմ հիմատ:
Հիմա՛ ամեն մի նոր
Օրորոցի վրա,
Օրպես նոր մի օրոր,
Դղրդում է ահա
Մեր առօրյա՞ն հզոր,
Մեր առօրյա՞ն անահ...
Հի՞ն ժամերի զանգեր,
Որ մեռնում եք հիմատ:

ԳԱՐՈՒՆ

Անօգ ես այժմ, անսեր ես դու,
Անզոր են այժմ սեր ու երդում
Ու գալը նոր գարնան.
Ախ, ո՞ւր ես դու, սեր իմ, ոսկի՝,
Անուշ կոկիծ չասված խոսքի,
Գարում իմ հուղբան...

Լոռում ես դու, լսո՞ւմ ես դու,
Հոգիդ բյուրեղ, սիրտըդ ինգուն,
Ու կյանքդ վառ, անգին,
Հեռո՞ւ ես դու, հեռու իմ ցավ,
Ցնորք իմ լուս, անուշ անցած,
Կորուսյալ իմ հանգիստ:

Վառե՞մ հիմա ուրիշ կրակ,
Ուրիշ արյուն, ուրիշ երակ,
Ուրիշ հրով կիզեմ.
Հեռո՞ւ ես դու, առո՞ւ արծաթ,
Գարո՞ւն պայծառ, ա՛րտ իմ արծակ,
Անցավ, անցած իմ սեր:

Գարուն կգա, արյո՞ւն կգա.
Կանալ արյուն, ավիշ ու կաթ
Կերգեն ուրիշ հյուղեր,
Ուրիշ սերեր, ուրիշ ձևեր,
Ուրիշ թևեր գեռ կթևեն,
Կգան ուրիշ հյուրեր...

Անօդ երգ իմ, անսեր էիր,
Անզո՞ր էիր, իզուր էիր,
Կախվել էիր թելից.
Գարնան դողն էր, հո՞ղը կանշեց,
Ո՞վ խուլ մնաց, ո՞վ չականցեց.
— Ելի՛ր, ելի՛ր, ելի՛ր...

1928

ՀԱՇՏՈՒԹՅՈՒՆ

Ես գիտեմ՝ ոչ մի, ոչ մի ծաղիկ
իմ արցունքով չէ, որ ապրում է,
ել ինձի՞ս է պետք մոռ ու թափիծ,
ել ինձի՞ս է պետք քո համբույրը...

Ես շատ սիրեցի և շատերին,
Դահիճ եղա ոմանց ու ոմանց զոհ,
ինձ մեղմ օրորեց վիշատենին,
Ու ջուրը երգեց քաղցր ու գոհտ

Ու ես ասում եմ, ասում եմ ալժմ.
Խաղաղությո՞ւն ձեզ, օրեր անցած,
Ես իմ դեմ եղա այնքա՞ն դաժան,
Գործեցի իմ դեմ այնքա՞ն հանցանք...

Բայց նայում եմ ես նոր աշխարհին,
Այդ նա' է՝ երգըս, որ հնչո՞ւմ է...

— Ես գիտեմ, գիտեմ՝ ոչ մի ծաղիկ
Քո երգերով չէ, որ շնչում է...

1926

Հասկե՞րն են խոր շշնչում.
Հպսկե՞րը, թե սիրտը իմ.
Աշոն իմ, զվա՛րի աշոն,
Հասար դու իմ կարոտին:

Ժպտում են հանդ ու արտեր,
Վառվել են հրով ներքին,
Բացել ես ահա հանդես,
Մտքեղի՛, մրգի՛, երգի՛:

Աշո՞ւն իմ վառ ու վերջին,
Գաշտերի դեղնաբա՛շ ծի.—
— Թոշան ես՝ անցա՞ր վերից՝
Արկի միրողը կտցիդ...

1930

ԻՆՉ ՀԵՏ

Հիմա, երբ շուրջդ եռ է,
Վազք է լայնահուն,
Կարկաչում են ջրե՛րը
Դեռ քո ականջում;

Նրանք սերեր են երգում,
Լուսին ու մորի,
Դու խնդությամբ ներքուստ
Լսում ես նորից:

Գիտե՞ս, պոե՛տ, որ կյանքում
Զի լինի ոչինչ
Լուսիններով անքուն
Ու ջրերով զինջ:

Աշխատանքով համառ,
Կրակով ներքին
Եկավ այս մեծ ամառը
Մրգի ու երգի:

Իսկ քեզ հուզում է դեռ
Գոնակն այն այգու,
Որի մոտ սիրադ երգեց
Կարստով, անքուն:

Օսկեմազիկ լուսինը,
Քայլքը աղջկա,

Նրա ոսկի հյուսելլ...
Զի՞ եղել, չկա՞:

Ու վի եղել մեր կյանքում.
Զի՞ լինի ուլինչ
Լուսիններով անքուն
Ու զրերով ջինչ:

Աշխատանքով համառ,
Կրակով ներքին
Եկավ այս մեծ ամառը
Մրգի ու երգի:

1930

ԱՆՁՐԵՎ

Պապղում են դրսում տատիս
Գուլպա գործող շղերը,
Մարգագետնի վրա, արտի—
Հողը ողողվել է:

Խաղաղության արժաթ անձրեւ
Իմ երկրի վրա,
Սիրոս քո գետ խորն եմ բացել
Ու քոնն եմ հիմա:

Ես շնչում եմ քո ջերմ բույրը,
Հողեղե՛ն մարմին,
Եվ այրող է իմ համբույրը,
Արնու ու կարմիր:

Գուրգուրում եմ հոգնությունդ,
Վարսերդ ոսկի,
Հավատում եմ, հավատում եմ
Հասկերիդ խոսքին...

1927

ՈՂՋՈՒՅՆ ՔԵԶ, ՕՌ

Սարսուռ Հավախոսի,
Սահուն սահանք,
Սո՞ւս, խոսում է սոսին,
Սոսին բարձրահասակ:

Աչա սալի ուսին՝
Արծաթի պես սառ՝
Սպիտակեց լուսինը,
Սուզկեց որպես սուզակ:

Երգեց հովը—գուսան,
Ժպտացին դաշտ ու ձոր,
-- Ողջո՞յն, արև ու սար,
Ողջո՞յն քեզ, օ՛ր...

1926

ՀՈՐԴՈՐ

Բարդիներին ես ասի.
— Չեմ սիրում էլ ձեզ,
ինչ երգեցի ձեր մասին՝
Մաղրեցին, իսկ ես
էլ շեմ ուզում զուր հուզում,
էլ շեմ ուզում ձեզ...»

Նրանք զվարթ խշացին,
Ժպտացին վճիռ,
— Խենթ, — ծիծաղեց ակացին,
Ասաց. — միամի՛տ...

Երբ քնած ես լինում դու,
Գալիս են նրանք,
Երգվում են սեր ու խոստում,
Ենդրում են կրակ...

Երգի՛ր երգըդ, ո՞վ պոետ,
Երգերը ամառ,
Մրգերի պես հոտավետ,
Կրգերի պես վառ:

Առատության եղջուրից
Մենք քեզ տվինք այն,
Ինչ շենք տվել ոչ ոքի,
Ինչ քո՛նն է միայն:

Իսկ դու, թողած քո երգի
Նորքը բերքառատ,
Մտահույզ ու երկմիտ
Նայում ես նրանց:

Մոռացել ես դու անկամ,
Գանձեղը թողած,
Ու ո՞չ մի, ո՞չ մի անգամ
Զեւքդ շդողաց:

Երգի՛ր, երգըդ երգի՛ր,
Երգեցըդ ամառ,
Մըրգերի պես հոտավետ,
Կրքերի պես վառ...

1926